

UN CUPTOR DE ARS OALE DESCOPERIT LA TÎRGOVIȘTE

ION CHICIDEANU

În anul 1972 săpăturile arheologice prilejuite de restaurarea bisericii Tîrgului au atins parțial un complex în care s-au găsit urme de arsură, cenușă și fragmente ceramice și socotit, pe atunci, ca fiind colțul unui bordei incendiat¹. Ulterior, în 1975, reluînd și extinzînd săpătura, s-a dovedit că este vorba de un cuptor de ars oale din care, cu 2 ani înainte, fusese secționat un colț al gropii de deservire. Din punct de vedere stratigrafic cuptorul aparține primului nivel de locuire (de jos în sus) aflat sub un strat de pămînt roșcat în care s-a găsit o monedă turcească de argint datată la sfîrșitul secolului XV — începutul secolului XVI². O parte din camera de ardere este suprapusă, fără a fi distrusă, de un picior de zidărie din sec. XVI, ce a îngreunat cercetarea cuptorului.

Săpat în pămîntul viu, cuptorul se compune din camera de ardere, gura și groapa de deservire (fig. 1 a, b). Camera de ardere, de plan circular, are la bază un diametru de 1,16 m., îngustîndu-se spre partea superioară pînă la 1,08 m. Fără îndoială, partea superioară a acestui compartiment se continua și deasupra nivelului de săpare printr-un perete, de asemeni circular, construit din lut cu paie și pleavă pe un cofrag de nuiele, îngustîndu-se tot mai mult, camera de ardere a vaselor căpătînd astfel o formă tronconică³. În mijlocul camerei de ardere a fost cruțat un pilon de plan circular, cu un diametru de cca. 0,30 m, înalt de 0,40 m și avînd o formă sveltă. La fel ca și pereții camerei de ardere, piciorul a fost acoperit cu o lutuială care s-a transformat, datorită arderii intense, într-o crustă sticloasă. Rostul acestui pilon central era acela de a susține un „grătar“ ce despărțea vatra de foc de camera de ardere propriu zisă. La o serie de cuptoare cercetate pînă acum, acest „grătar“ era construit dintr-un număr variabil (10—14) de brațe construite din lut amestecate cu paie și pleavă și care, dispuse radial, se sprijineau cu un capăt pe pilon, iar cu celălalt pe perețele camerei. La cuptorul de la biserica Tîrgului aceste brațe lipsesc, ca și urmele lor pe pilon sau pe

¹ Pentru rezultatele campaniilor din anii 1972—73 vezi rapoarte preliminare din *Valachica*, 4, 1973, p. 169 și *Valachica*, 6, 1974, p. 75.

² Identificată de Elena Isăcescu de la Cabinetul Numismatic al Academiei RSR.

³ N. Constantinescu, *Coconi. Un sat din Cîmpia română în epoca lui Mircea cel Bătrîn. Studiu arheologic și istoric*, București, 1972, p. 85.

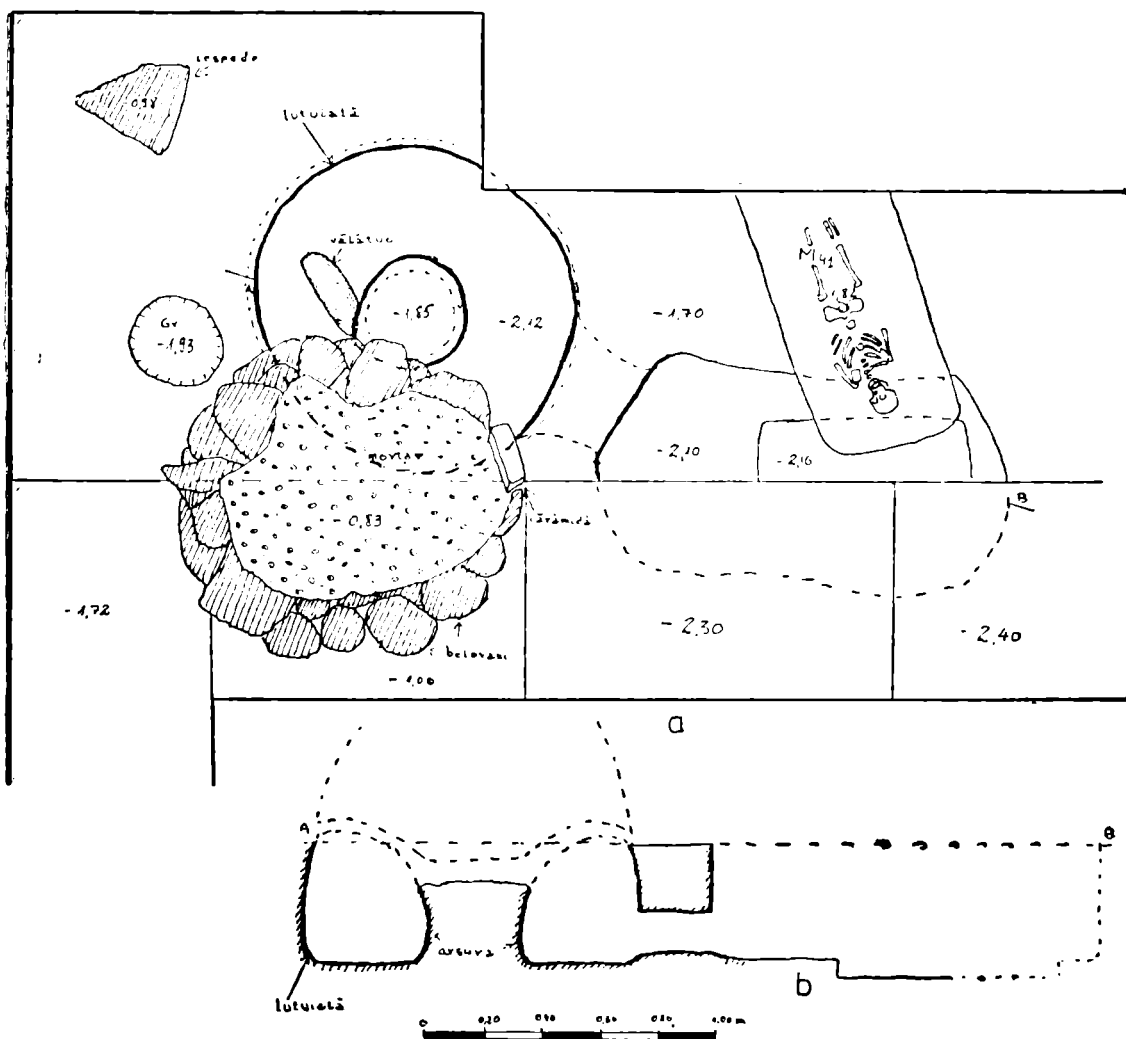

Fig. 1 — Cuptor de ars oale : a) plan, b) profil.

pereții camerei de ardere ; în plus au fost descoperiți, în interiorul ca și în exteriorul cuptorului, mai mulți vălătuci de lut, întregi sau fragmentari. Foarte probabil însă că brațele cu pricina, o dată căzute nu au mai fost refăcute (operație dificilă, dat fiind că restul cuptorului se păstra), meșterul olar înlocuindu-le cu acei vălătuci. Lipsa urmelor se explică simplu prin aceea că, atât piciorul, cât și pereții au fost distruși la partea lor superioară unde trebuie să fi existat acestea.

Gura cuptorului, plasată spre sud și lungă de 0,25 m, avea o lărgime de 0,32 m și o înălțime de 0,14 m, fiind relativ strîmtă în comparație cu dimensiunile generale ale cuptorului întreg.

În sfîrșit, groapa de deservire lungă de 1,40 m și lată de 0,70—0,80 m, se adîncea, atît cit s-a păstrat, 0,40 m în pămîntul viu. În mijlocul ei se găsește o albiere de formă dreptunghiulară plină cu cenușă și cioburi.

Prin caracteristicile sale, cuptorul aparține tipului cu groapă tronconică cu picior cruțat și brațe dispuse radial. Analogii se întîlnesc la cuptorul nr. 1 de la Coconi⁴, unde în afara elementelor componente și a dimensiunilor generale, o altă asemănare este și aceea a dispunerii gropii de deservire pe un ax deviat față de cel al cuptorului. Singura deosebire, importantă de altfel, constă în prezența piciorului de plan circular separat de pereții vetrei de foc, particularitate care îl aseamănă însă de cel din Moldova, de la Tomești⁵, acesta avînd piciorul separat dar de plan dreptunghiular. O analogie mai strînsă ar părea să fie la Tîrgșor unde a fost descoperit un cuptor cu un pilon identic cu cel de la cuptorul nostru⁶. Lipsa brațelor radiale la cuptorul de la Biserica Tîrgului ar putea indica o apropiere de cuptoarele de tip Ib de la Suceava⁷, dar, așa cum am mai arătat, în cazul nostru aceste brațe au existat, înălțimea și forma pilonului fiind relevante în acest sens.

Descoperită în cantitate remarcabilă, ceramica din cuptor aparține în majoritate categoriei nesmălțuite, lucrată dintr-o pastă de bună calitate, arsă la roșu-cărămiziu. Principalele forme care s-au putut reconstitui sînt : borcanul, oala cu toartă, cana cu cioc, ulciorul. În chip frecvent se întîlnește decorul constituit din caneluri fine plasate pe umărul sau pe pîntecul vasului la borcane și oale (fig. 2/7—8 ; 3/1—7), pe margine la oale și căni (fig. 2/4 ; 3), pe gît și pe umeri asociate cu impresiunile făcute cu roțița la ulcioare (fig. 4/5), la acestea din urmă apărînd și pictura cu humă albă pe pîntece și pe torți (fig. 4/4, 7). Ceramica smălțuită este reprezentată printr-un singur bol, decorat cu o rozetă în formă de petală, realizată în tehnica sgraffito ; culorile sînt galben, verde și cafeniu (fig. 4/6 a, b). După profil bolul se aseamănă cu cel descoperit în cuptorul 1 de la Coconi⁸. De altfel toată ceramica descoperită în cuptorul nostru își găsește înrudiri de ordin tipologic cu cea din așezarea amintită⁹ ca și de la Tîrgoviște¹⁰, Zimnicea¹¹, Frumoasa¹², Bragadiru¹³, Străulești¹⁴, toate acestea fiind descoperiri datate la sfîrșitul sec. XIV — începutul sec. XV. Încadrarea cronologică a cuptorului de la Tîrgoviște, mai poate fi făcută însă și pe baza analogiilor tipologice cu alte cuptoare semnalate deja. Astfel cuptorul nr. 1 de la Coconi este plasat în faza C a acestei așezări, fază ce corespunde intervalului 1410—1432¹⁵, iar cuptorul de la Tîrgșor se datează aproximativ la mijlocul sec. XV¹⁶. Cuptorul de la Tomești, datat la sfîrșitul sec. XVII¹⁷ în mod evident

⁴ Ibidem, p. 83.

⁵ Al. Andronic, *Materiale și cercetări arheologice*, 9, 1970, p. 405.

⁶ Gh. Diaconu, S. Morintz, D. V. Rosetti, Gh. Cantacuzino, *Materiale și cercetări arheologice*, 5, 1959, p. 627 ; N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 91, nota 91.

⁷ Mărioara Nicorescu, *SCIV*, 16, 1, 1965, p. 97.

⁸ N. Constantinescu, *SCIV*, 15, 1, 1964, fig. 7/2.

⁹ Idem, *Coconi...*, p. 107.

¹⁰ Idem, *SCIV*, 15, 2, 1964, p. 225.

¹¹ I. Nestor, *SCIV*, 1, 1, 1950, p.

¹² N. Constantinescu, *SCIV*, 16, 4, 1965, p. 731.

¹³ Gh. Bichir, *Dacia*, N.S., 9, 1965, p. 427.

¹⁴ Margareta Constantiniu, P. I. Panait, Ioana Cristache-Panait, *Cercetări arheologice în București*, 2, 1965, p. 75.

¹⁵ N. Constantinescu, *Coconi...*, p. 72.

¹⁶ Vezi nota 6.

¹⁷ Al. Andronic, *op. cit.*, p. 412.

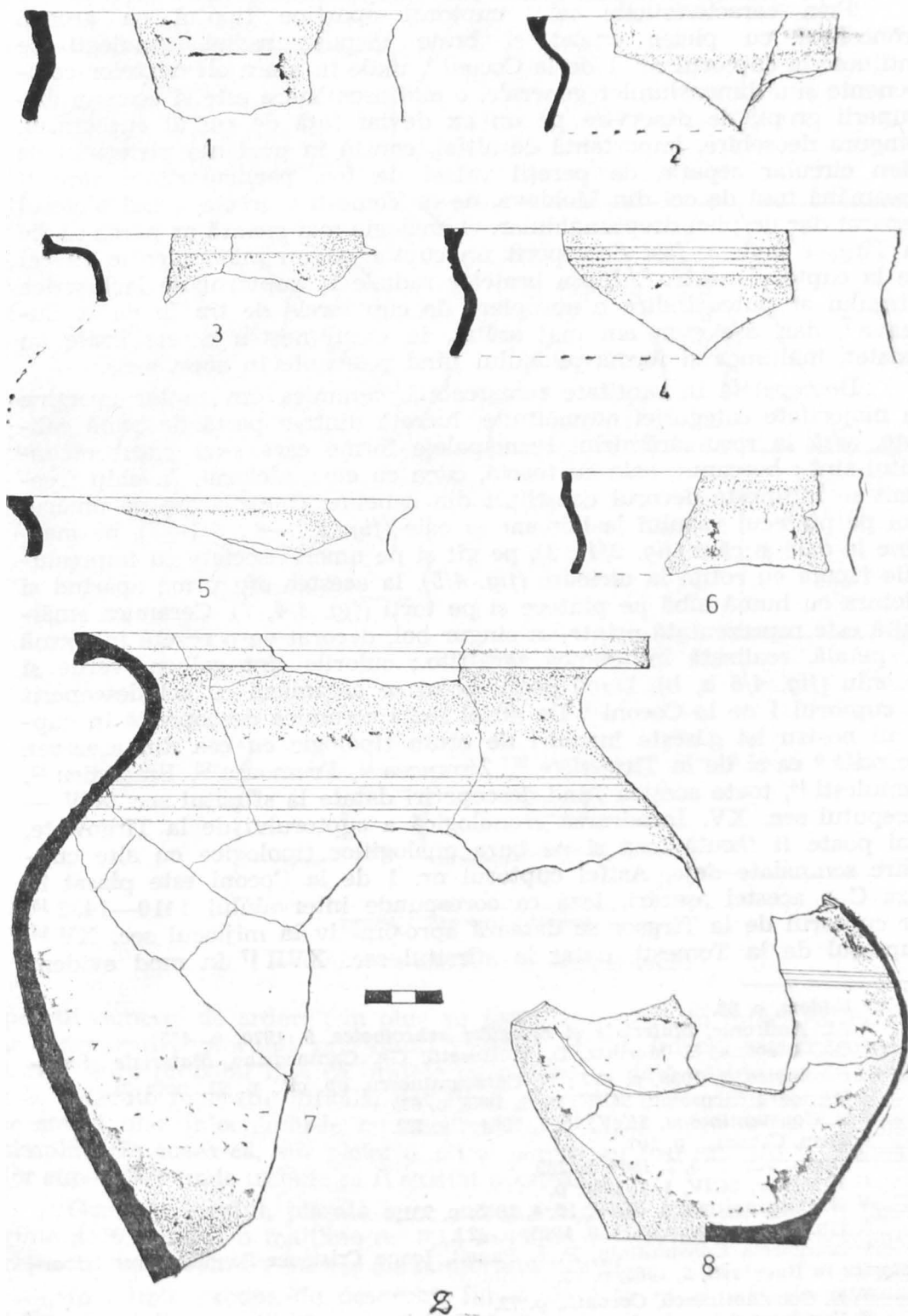

Fig. 2 — Ceramica din cuptor. Borcane : 1, 3, 5, 7 ; Oale : 2, 4, 6, 8.

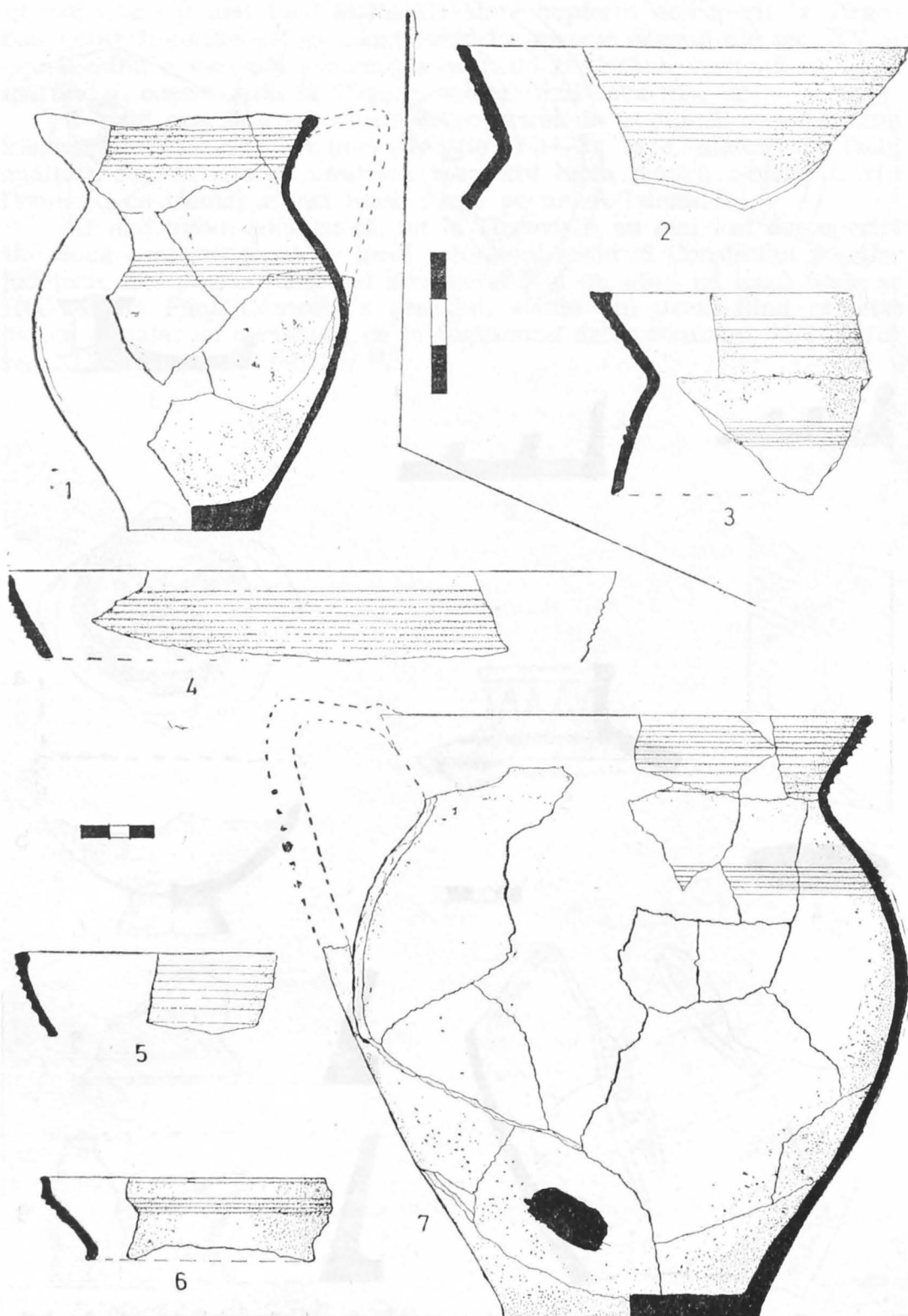

Fig. 3 — Ceramica din cuptor. Cana : 1 ; Oale : 2—7.

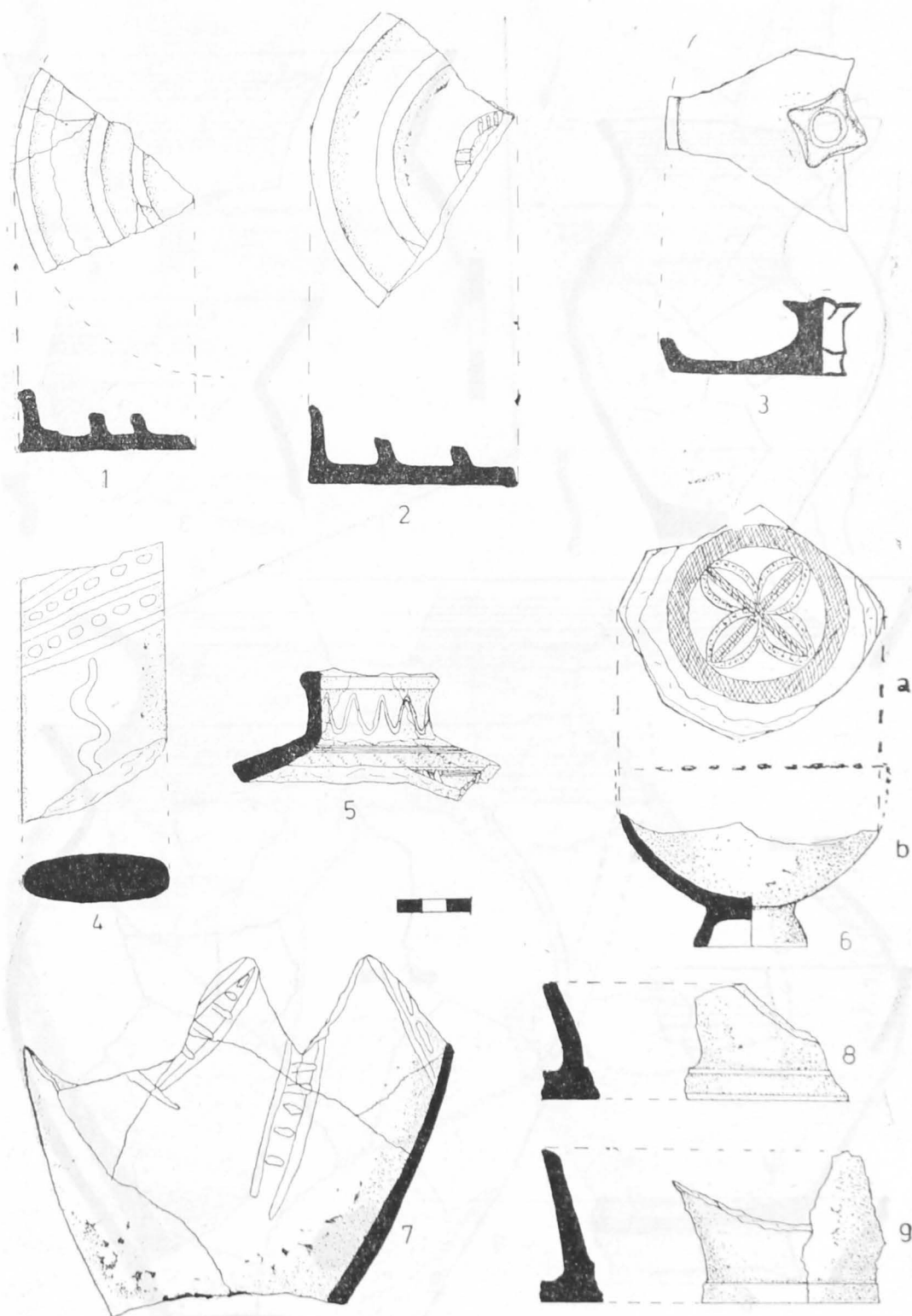

Fig. 4 — Ceramica din cuptor. Discuri ornamentale : 1—3 ; ulcioare : 5, 7 ; bol smălțuit : 6 a, b ; toartă : 4 ; funduri : 8—9.

nu mai poate fi luat în discuție. Ca atare cuptorul descoperit la Tîrgoviște poate fi considerat ca funcționînd în primele decenii ale sec. XV și reprezentînd o variantă evoluată a celui de la Coconi, variantă căreia îi aparține și cuptorul de la Tîrșor, acesta fiind ceva mai tîrziu.

O notă aparte o constituie descoperirea în cuptorul nostru a trei fragmente de discuri ornamentale (*fig. 4/1—3*), care, alături de bolul smălțuit, fac dovada că meșterul respectiv lucra pentru nevoile Curții Domnești ce tocmai atunci luase ființă pe malul Ialomiței.

Ar mai trebui adăugat că, tot la Tîrgoviște, au mai fost descoperite alte două cuptoare, unul pe locul actualului sediu al Consiliului popular județean, din păcate rămînînd necercetat¹⁸ și un altul pe locul unde se află actuala Piață Centrală a orașului, acesta din urmă fiind cercetat parțial și datat cu o monedă de la Sigismund de Luxemburg, la sfîrșitul sec. XIV — începutul sec. XV¹⁹.

---

¹⁸ Informație arh. Cornel Ionescu.

¹⁹ Săpături Ion Chicideanu și Petre Diaconescu în febr. 1974.